

ТАРЖИМА ЖАРАЁНИДА МУТАРЖИМ ЛИСОНИЙ ТАФАККУРИНИНГ АКСЛАНИШИ

Рузиева Маҳфуза Хикматовна

Бухоро давлат университети, таянч докторанти

ruzieva.mahfuza@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8369827>

Аннотация: Мазкур мақолада таржима қилиш жараёнида таржимон лисоний тафаккурининг таржима жараёнида аксланиши ва таржима матни мутаржим лисоний олам манзарасининг кўзгуси эканлиги ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: таржима, лисоний олам манзараси, таржимон тафаккури, таржима маҳсули.

Тилни реализация қилиш жараёнида одатда коммуникаторларнинг тил маъноларини талқин қилиш бўйича ўзаро келишувига олиб келади. Таржима қилинган матнни яратишда ва ундан кейин иккинчи даражали алоқа пайтида ўқувчи (recipient) томонидан идрок этилганда, юқорида тавсифланган бузилишлар яна такрорланади. Бунга маданий жиҳатдан аниқланган коммуникатив компетенция ёрдам беради-коммуникаторлар томонидан баҳам кўриладиган умумий билимларнинг бир нечта турлари. Биринчидан, бу белги тизимининг ўзи ҳақидаги билим, унинг нуқтаи назаридан алоқа содир бўлади, иккинчидан, ташқи дунёнинг тузилиши ҳақидаги билим. Ташқи дунё ҳақидаги билимлар индивидуумнинг шахсий тажрибасидан, барча одамларда мавжуд бўлган дунё ҳақидаги асосий билимлардан, шунингдек, инсоннинг турли хил миллий, этник, ижтимоий, диний, касбий ва бошқа гуруҳларга мансублиги туфайли эга бўлган барча бошқа билимлардан иборат, яъни асл нусхани объектив тушуниш ва талқин қилиш имкониятининг ўзи унинг мафкуравий ва бадий мазмуни у яратилган тилнинг умумий воситалари билан ифодаланганлиги билан боғлиқ.

Таржима фаолиятининг асосий моменти – унинг маҳсулотига қўйиладиган талаблар ғояси, таржимон фаолиятининг операцион таркибини, таржима бирлигини танлашни белгиладиган таржима матнидир. Таржимашунослик ривожланишининг ҳозирги босқичида таржима қилинган матнга қўйиладиган асосий талаб шундан иборатки, таржима қилинган матн қабул қилувчига манба матн билан бир хил коммуникатив таъсир кўрсатиши керак. Баъзи тадқиқотчилар, таржима қилинган матн манба матнининг максимал аналог бўлиши керак деб таъкидлайдилар. Қабул қилувчиларга коммуникатив таъсирнинг тенглигига эришиш матнни янги қабул қилувчига мослаштириш орқали амалга оширилади. Ахир, таржима нафақат тил, балки лингвистик ва маданий тўсиқ билан ажратилган одамлар ўртасида алоқани таъминлаш учун мўлжалланган. Таржима жараёнида турли тил тизимларини таққослаш билан бир қаторда турли маданиятларни таққослаш содир бўлади. Қоида тариқасида, она тилида сўзлашувчига юборилган матнлар фақат уни идрок этиш учун мўлжалланган, чунки улар унинг психологиясининг ўзига хос хусусиятларидан, у учун мавжуд бўлган маълумот миқдоридан, уни ўраб турган ижтимоий-маданий соҳанинг хусусиятларидан келиб чиқади. Таржима жараёнида матн бошқа фон билимлари ёки бошқа билим бўшлиқларига эга бўлган чет эл олувчисига йўналтирилади.

Шундай қилиб, таржимоннинг вазифаси муаллиф ва чет эллик ўқувчининг мавжуд билим майдонларини бирлаштириш, уларни бирлаштиришнинг тўғри нуқталарини

ёки соҳаларини топиш. Бунинг учун таржимон бошқа когнитив макон ҳақида тасаввурга эга бўлиши керак ва таржимада у ёки бу тил тизимининг фақат битта бўлинмасидан фойдаланиш эмас, балки ушбу бирликлар атрофида пайдо бўладиган когнитив муҳитни ҳисобга олиш керак.

References:

1. Ruzieva Makhfuza Khikmatovna. (2021). The Translator's Linguistic personality as a complex communicative Phenomenon. So'z San'ati Xalqaro Jurnal. Jild 4. – № 2. – B. 130-137.
2. Ruzieva Makhfuza Khikmatovna. (2023). Reflection of translator's linguacultural and sociocommunicative competence. Euroasian Journal of social sciences, philosophy and culture. Volume 3. – Issue 6. – P. 61-65.
3. Ruzieva Makhfuza Khikmatovna. (2021). Manifestation of Language personality and communicative personality in the study of Intercultural Communication. European Scholar Journal. Volume 2. – Issue 4. – P. 100-105.